

навчальних закладах. – Затверджено наказом Міністерства освіти України від 11 травня 1993 р. № 132, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 12 липня 1993 р. за № 7. – К.: МОНУ, 1993. – 4 с.

4. Положення про підвищення кваліфікації викладачів навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності». – Затверджено наказом Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи та Міністерства освіти і науки України від 01.09.2003 р. № 314/586, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 18 вересня 2003 р. за N 824/8145. – www.uazakon.com.

5. Науково-практичний коментар до Закону України «Про охорону праці» / С.П. Ткачук, В.В. Андрійчук, З.М. Васильєва та ін. – К.: Основа, 1997. – 528 с.

Фененко О.О.
(Полтава)

СИСТЕМА БЕЗПЕРВНОЇ ОСВІТИ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Створення безпечних умов праці – це невід’ємна частина соціально-економічного розвитку держави, складова державної політики, національної безпеки та державного будівництва, одна з основних функцій органів виконавчої влади, місцевих держадміністрацій, виконавчих органів рад від підприємств.

Аналіз причин аварій, травматизму показує, що основними чинниками є незадовільна організація робочих місць і проведення робіт з порушенням трудової і технологічної дисципліни, безвідповідальне ставлення керівників виробництва і безпосередніх виконавців до дотримання вимог безпеки праці незнання правил поведінки в небезпечних ситуаціях.

Питання освіти в галузі охорони праці займалися такі науковці Л. Катренко, І. Пістун, К. Ткачук, Р. Сабарно. Законодавче підґрунтя складають такі закони та нормативні акти: Закон України «Про охорону праці» 14 жовтня 1992 року №2694-12., «Типове положення про навчання з питань охорони праці», затверджене наказом Мінпраці і соціальної політики України від 17.02.99 за N 27, Наказ Міносвіти України від 02.12.98 N 420 «Про вдосконалення навчання з охорони праці й безпеки життєдіяльності у вищих закладах освіти України».

Мета нашої роботи полягає в тому, щоб показати важливість системного вивчення питань охорони праці для збереження здоров’я, показати організацію сучасного навчання.

Однією з важливих форм організації роботи по забезпеченню безпечних умов праці є ознайомлення робітників та службовців, учнів, студентів з правилами по охорони праці.

Навчання, інструктування та перевірки знань з питань охорони праці спрямовані на реалізацію в Україні системи безперервного навчання з

питань охорони праці, яке проводиться з працівниками в процесі трудової діяльності, а також з учнями, вихованцями та студентами закладів освіти і здійснюється відповідно до Законів України «Про охорону праці», та «Про освіту», «Державної програми навчання та підвищення кваліфікації працівників, населення України з питань охорони праці на 2001–2005 роки» та «Типового

положення про навчання з питань охорони праці», вимог державних міжгалузевих і галузевих нормативних актів про охорону праці, наказів керівників підприємств про навчання з питань охорони праці.

Працівники підприємств при прийнятті на роботу і періодично в процесі роботи, а вихованці, учні і студенти під час навчально-виховного процесу повинні проходити навчання і перевірку знань.

Систематичне навчання та підвищення рівня знань з питань охорони праці є одним з основних принципів державної політики в галузі охорони праці. З метою реалізації цього принципу в Україні діє система безперервної освіти в галузі охорони праці, яке охоплює практично усе населення від вихованців в дошкільних заходах до пенсіонерів.

Система безперервної освіти побудована на таких науково-методичних принципах:

- наступність і безперервність навчання усіх вікових категорій;
- відповідність сучасним вимогам;
- ступеневість навчання, яка досягається забезпеченням

вирішення різних завдань при навчанні на різних етапах навчання та праці.

Вивчення питань охорони праці передбачається у закладах освіти усіх рівнів, у тому числі дошкільними, середніми та позашкільними. Навчальні плани (інші документи, що регламентують перелік навчальних дисциплін, їх обсяги в годинах, види занять та форми контролю знань) повинні передбачати вивчення питань охорони праці.

У дошкільних закладах освіти вихованці вивчають питання охорони життя, здоров'я та норм поведінки, що повинно передбачатися планами навчально-виховної роботи дошкільних закладів освіти. У середніх закладах освіти учні вивчають питання охорони життя, здоров'я та безпеки праці, що повинно передбачатися навчальними планами і програмами середніх закладів освіти. Щорічно вивчення учнями питань охорони життя, здоров'я та безпеки праці повинно завершуватися перевіркою знань з відповідними записами про її результати в класному журналі.

При вивченні загальноосвітніх дисциплін, спецкурсів та факультативів, при проведенні практичних і лабораторних занять, на уроках трудового навчання тощо повинні вивчатися питання охорони праці, пов'язані з тематикою цих дисциплін і робіт. У позашкільних закладах освіти в планах навчально-виховної роботи повинно передбачатися вивчення питань охорони життя, здоров'я та безпеки праці, пов'язаних з профілем, напрямками та конкретною тематикою навчально-виховної роботи. Вивчення питань охорони життя, здоров'я та безпеки

праці здійснюється одночасно з проведенням занять та інших заходів за планами навчально-виховної роботи. Облік вивчених питань охорони життя, здоров'я та безпеки праці і результатів перевірки знань з цих питань ведуть відповідні працівники позашкільних закладів освіти в журналах обліку навчально-виховної роботи.

Учні професійно-технічних закладів освіти на базі раніше набутих знань у процесі дошкільної і загальної середньої освіти вивчають дисципліну «Охорона праці». При підготовці працівників за професіями специфічні питання охорони праці для конкретних професій повинні вивчатися в курсах спеціальних та загальнотехнічних дисциплін – з метою поєднання технологічної підготовки з підготовкою з охорони праці, а робочі навчальні програми цих дисциплін повинні включати відповідні питання охорони праці. При підготовці в професійно-технічних закладах освіти працівників за професіями, що застосовуються на роботах з шкідливими, небезпечними і важкими умовами праці, навчання проводиться з урахуванням вимог ДНАОП 0.00-4.24-94 «Положення про навчання неповнолітніх професіям, пов'язаним з важкими роботами і роботами з шкідливими та небезпечними умовами праці». У вищих закладах освіти, незалежно від рівня акредитації, студенти вивчають комплекс нормативних навчальних дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці» та «Охорона праці в галузі», а також окремі питання (розділи) з охорони праці та безпеки життєдіяльності в загальнотехнічних і спеціальних дисциплінах, які органічно пов'язані з їх тематикою і передбачені в навчальних програмах цих дисциплін. Кількість годин, передбачена для вивчення нормативних навчальних дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці» та «Охорона праці в галузі», не може зменшуватись при розробці та перегляді освітньо-професійних програм без погодження з Держнаглядом охорони праці. За рішенням вищих закладів освіти обсяги навчання в годинах з цих дисциплін можуть збільшуватися в залежності від небезпечності професії, за якою здійснюється підготовка фахівців.

До початку колективної трудової діяльності (студентські загони, табори праці та відпочинку, виробничі учнівські бригади тощо) учні і студенти в своїх закладах освіти вивчають основи законодавства про працю та відповідні нормативні акти про охорону праці, а за місцем колективної трудової діяльності вони проходять навчання з питань охорони праці згідно з чинним на підприємстві положенням про навчання. У закладах післядипломної освіти, незалежно від рівня акредитації та освітньо-кваліфікаційного рівня слухачів, навчальні плани повинні передбачати вивчення дисциплін з питань охорони праці. Крім того, робочі навчальні програми профільюючих дисциплін повинні передбачати вивчення питань охорони праці, пов'язаних з тематикою цих дисциплін. Перелік навчальних дисциплін з питань охорони праці, їх обсяги в годинах і види навчальних занять при розробці робочих навчальних планів

перепідготовки та підвищення кваліфікації визначаються, з урахуванням небезпечності технологічних процесів, що застосовуються в галузі, для якої готуються кадри. Формою підсумкового контролю знань після вивчення дисциплін з охорони праці в закладах вищої та післядипломної освіти є іспит. Дипломні проекти і роботи випускників повинні містити розділи, а білети випускних іспитів – питання з охорони праці.

Отже, проаналізувавши наявну систему навчання охороні праці, можна констатувати забезпечення її реалізації від над молодшого віку і до більш дорослих, можливим покращенням наявних справ, стане залучення новітніх методик навчання.

Використані джерела

1. Закон України "Про охорону праці" 14 жовтня 1992 року №2694-12.
2. «Типове положення про навчання з питань охорони праці», затверджене наказом Мінпраці і соціальної політики України від 17.02.99 за N 27.
3. Наказ Міносвіти України від 02.12.98 N 420 "Про вдосконалення навчання з охорони праці й безпеки життєдіяльності у вищих закладах освіти України".
4. Катренко Л.А., Пістун І.П. Охорона праці в галузі освіти : Навчальний посібник / Л.А. Катренко, І.П. Пістун. – 2-е вид., доп. – Суми: ВПД «Університетська книга», 2005. – 304с.
5. Ткачук К.Н., Сабарно Р.Б. Охрана труда и окружающей среды в радиоэлектронной промышленности : Учебное пособие / К.Н. Ткачук, Р.Б. Сабарнои др. – К: Выща школа, 1988. – 238 с.